

การประเมินความเสี่ยงการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

เทศบาลตำบลธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

การประเมินความเสี่ยงการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ

ปีงบประมาณพ.ศ. ๒๕๖๙

เทศบาลตำบลธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ความเสี่ยงการทุจริต หมายถึง ความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต การคาดการณ์ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการรับซื้อ

วัตถุประสงค์การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

มาตรการป้องกันการทุจริตสามารถช่วยลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรได้ ดังนั้น ความเสี่ยงด้านการทุจริต การออกแบบและการปฏิบัติงานตามมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม จะช่วยลด ความเสี่ยงด้านการทุจริต ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกและการนิยมในการต่อต้านการทุจริต ให้แก่ บุคลากรของ องค์กร ที่เป็นการป้องกันการเกิดการ ทุจริตในองค์กร ทั้งนี้การนำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงมาใช้ในองค์กร จะช่วยเป็นหลักประกันในระดับหนึ่งว่าการดำเนินการขององค์กร จะไม่มีการทุจริตหรือในกรณีที่พบการทุจริต ที่ไม่คาดคิด โอกาสที่จะประสบปัญหาจะน้อยกว่าองค์กรอื่น หากเกิดความเสียหายขึ้นก็จะเป็นความเสียหายที่ น้อยกว่าองค์กรที่ไม่มีการนำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงมาใช้ พอได้มีการเตรียมการป้องกันล่วงหน้าไว้ โดยให้ เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการประจำซึ่งไม่ใช่การเพิ่มภาระงานแต่อย่างใด

วัตถุประสงค์หลักของการประเมินความเสี่ยงการทุจริต : เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ มีมาตรการระบบ หรือแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการเกิดซึ่งเป็นมาตรการป้องกันการ ทุจริตเชิงรุก ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

การบริหารจัดการความเสี่ยงมีความแตกต่างจากการตรวจสอบภายในอย่างไร

การบริหารจัดการความเสี่ยง เป็นการทำงานอย่าง ที่ ทุกภาระงานต้องประเมินความเสี่ยงก่อน ปฏิบัติงานทุกครั้ง และแทรกกิจกรรมการตอบโต้ความเสี่ยงก่อนเริ่มปฏิบัติงานหลัก ตามภาระงานปกติของการ เฝ้าระวังความเสียหายก่อนหน้าจะถูกภาระงานร่วมกัน โดยเป็นส่วนหนึ่งของการรับผิดชอบปกติ ที่มีการรับรู้ และยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องผู้นำส่งงานให้ เป็นลักษณะ Pre – Decision ส่วนการตรวจสอบภายในจะเป็น ลักษณะกำกับติดตามความเสี่ยง เป็นการสอบทาน เป็นลักษณะ Post- Decision

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการทุจริต

องค์ประกอบหรือปัจจัยที่นำไปสู่การทุจริต ประกอบด้วย Pressure/Incentive หรือแรงกดดันหรือแรงจูงใจ Opportunity หรือโอกาสซึ่งเกิดจากช่องโหว่ของระบบต่างๆ คุณภาพการควบคุม กำกับควบคุมภายในขององค์กรที่มีจุดอ่อนและ Rationalization หรือ การหาเหตุผลสนับสนุนการกระทำตามทฤษฎีสามเหลี่ยมการทุจริต

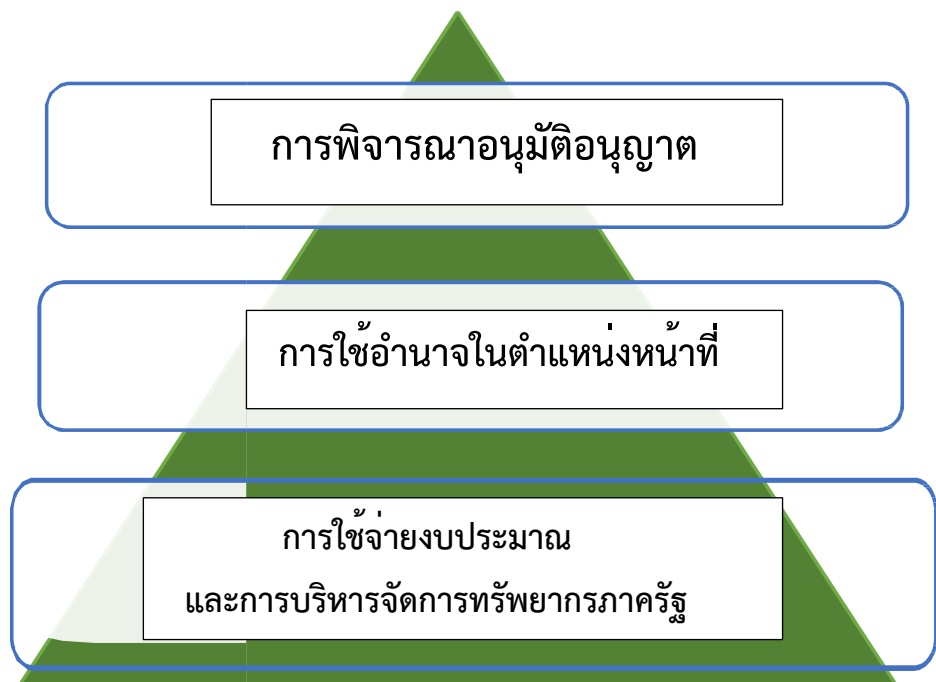
ขอบเขต ประเมินความเสี่ยงการทุจริต

แบ่งประเภทความเสี่ยงการทุจริตออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

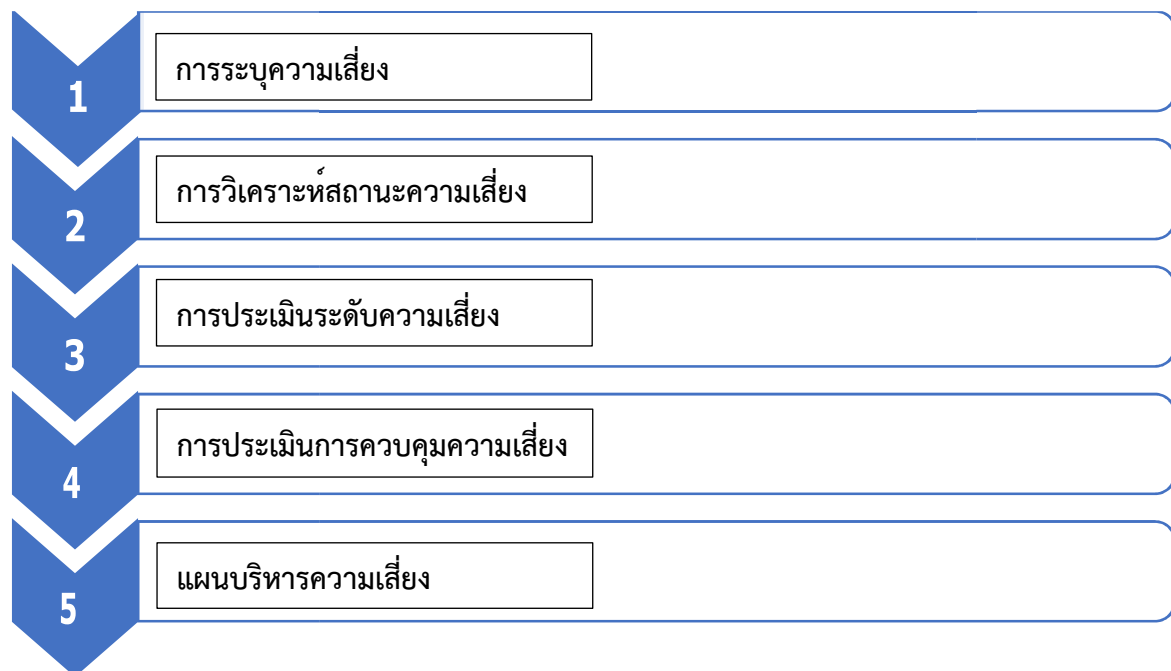
๑. ความเสี่ยงการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอนุมัติ อนุญาตภารกิจการให้บริการประชาชน อนุมัติโดยอนุญาตตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวก การพิจารณาอนุญาตของทางราชการพ.ศ. ๒๕๕๘

๒. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่

๓. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรภาครัฐ

การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

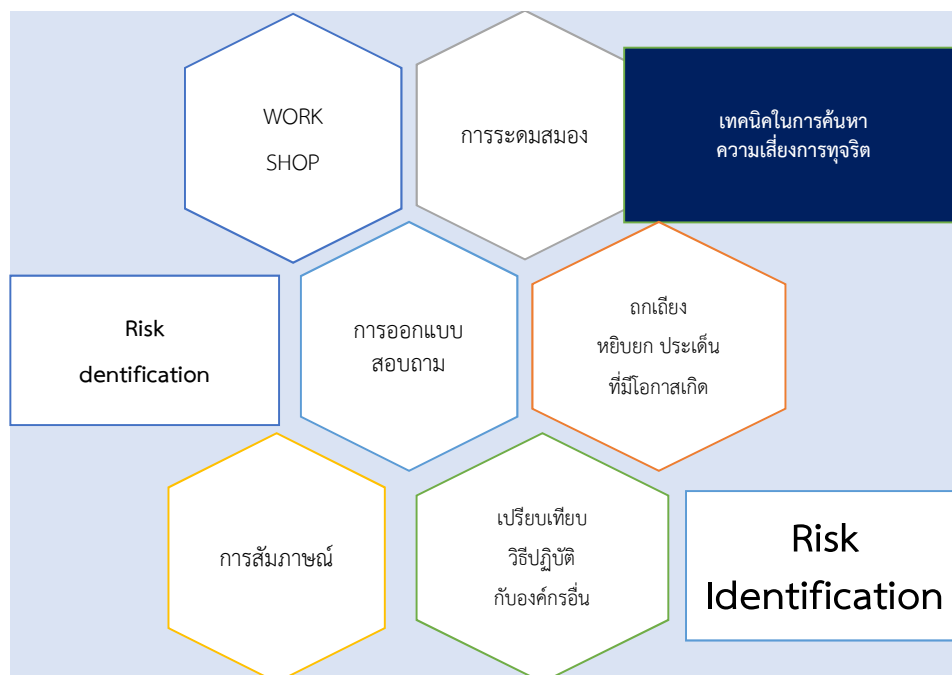

การระบุความเสี่ยง (Risk Identification)

ขั้นตอนที่ ๑ ข้อมูลที่ได้จากขั้น เตรียมการในส่วนรายละเอียดขั้นตอน แนวทางหรือเกณฑ์การปฏิบัติงานของกระบวนการที่จะทำให้การประเมินความเสี่ยงการทุจริต ซึ่งในขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้น ย่อมประกอบไปด้วยขั้นตอนย่อยในการระบุความเสี่ยงตามขั้นตอนที่ ๑ ให้ทำการระบุความเสี่ยง อธิบายรายละเอียด รูปแบบพฤติกรรมความเสี่ยงเฉพาะที่มีความเสี่ยงการทุจริตเท่านั้น และในครั้งการประเมินต้องคำนึงถึงความเสี่ยงในภาพรวมของการดำเนินงานเรื่องที่จะทำการประเมินด้วย เนื่องจากในกระบวนการปฏิบัติงานตามขั้นตอนอาจไม่พบความเสี่ยง หรือโอกาสเสี่ยงต่ำ แต่อาจพบว่ามีความเสี่ยงในเรื่องนั้นๆ ในการดำเนินงานที่ไม่ได้อยู่ในขั้นขั้นตอนก็เป็นไปได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าหน่วยงานจะมีมาตรฐานป้องกันหรือแก้ไขความเสี่ยงการทุจริตนั้นอยู่แล้ว นำผู้แพ้เหตุดังกล่าวมาลงในประเภทของความเสี่ยงซึ่งเป็น Know Factor หรือ Unknow Factor

Know Factor	ความเสี่ยงทั้งปัญหา/พฤติกรรมที่เคยรับรู้ว่าจะเคยเกิดมาก่อนคาดหมายได้ว่ามีโอกาสสูงที่จะเกิดซ้ำหรือมีประวัติมีทำงานอยู่แล้ว
Unknow Factor	ปัจจัยความเสี่ยงที่มาจากการพยากรณ์ การประเมินการล่วงหน้าในอนาคต ปัญหา/พฤติกรรมความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น

เทคนิคการระบุความเสี่ยงหรือการค้นหาลักษณะความเสี่ยงการคิดในวิธีการต่างๆ

เกณฑ์ระดับโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง เชิงคุณภาพ (Likelihood)

ระดับ	โอกาสที่จะเกิด	คำอธิบาย
๕	สูงมาก	โอกาสที่จะเกิดการทุจริตมากกว่า ๒๕ ครั้งต่อปี
๔	สูง	โอกาสที่จะเกิดการทุจริตไม่เกิน ๒๐ ครั้งต่อปี
๓	ปานกลาง	โอกาสที่จะเกิดการทุจริตไม่เกิน ๑๕ ครั้งต่อปี
๒	น้อย	โอกาสที่จะเกิดการทุจริตไม่เกิน ๑๐ ครั้งต่อปี
๑	น้อยมาก	โอกาสที่จะเกิดการทุจริตไม่เกิน ๕ ครั้งต่อปี

เกณฑ์ระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Impact)

ระดับ	ความรุนแรง	คำอธิบาย
๕	สูงมาก	เสียหายต่อภาพลักษณ์ของหน่วยงาน ประชาชนไม่ได้รับความสะดวก เป็นภัยด้านความมั่นคง อาชญากรรม และความรุนแรงอื่นๆ
๔	สูง	เสียหายต่อภาพลักษณ์ของหน่วยงาน และประชาชนไม่ได้รับความสะดวก
๓	ปานกลาง	เสียหายต่อภาพลักษณ์ของหน่วยงาน
๒	น้อย	-
๑	น้อยมาก	-

ระดับของความเสี่ยง (Degree of Risk)

แสดงถึงระดับความสำคัญในการบริหารความเสี่ยง โดยพิจารณา จากผลคูณของระดับปฏิกิริยาที่เกิดความเสี่ยง (Likelihood) กับระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Impact) ของความเสี่ยงแต่ละสาเหตุ (โอกาส x ผลกระทบ) กำหนดเกณฑ์ไว้ ๔ ระดับดังนี้

ลำดับ	ระดับความเสี่ยง	ช่วงคะแนน
๑	ระดับความเสี่ยงสูงมาก (Extreme Risk : E)	๑๕ - ๒๕ คะแนน
๒	ระดับความเสี่ยงสูง (High Risk : H)	๙ - ๑๔ คะแนน
๓	ระดับความเสี่ยงปานกลาง (Moderate Risk : M)	๔ - ๘ คะแนน
๔	ระดับความเสี่ยงต่ำ (Low Risk : L)	๑ - ๓ คะแนน

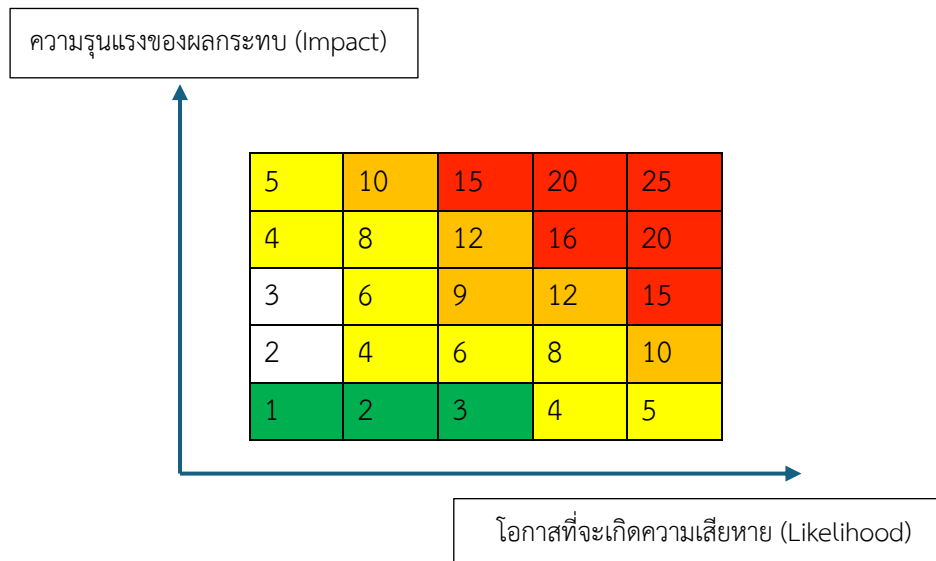
การวิเคราะห์ความเสี่ยงจะต้องมีการกำหนดแผนภูมิความเสี่ยง (Risk Profile) ที่ได้จากการพิจารณาจากระดับความสำคัญของความเสี่ยงจากโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) ผลกระทบที่เกิดขึ้น (Impact) และขอบเขตของระดับความเสี่ยงที่สามารถยอมรับได้ (Risk Appetite Boundary) โดยที่

ระดับความเสี่ยง = โอกาสในการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ X ความรุนแรงของเหตุการณ์ต่างๆ
(Likelihood) X (Impact)

ซึ่งจะแบ่งเป็น ๔ ระดับ สามารถแสดงเป็น Risk Profile แบ่งพื้นที่เป็น ๔ ส่วน (๔ Quadrant) ใช้ เกณฑ์ในการจัดแบ่ง ดังนี้

ระดับความเสี่ยง	คะแนนระดับความเสี่ยง	มาตรการกำหนด	การแสดงสีสัญลักษณ์
ระดับความเสี่ยงสูงมาก (Extreme Risk : E)	๑๕ - ๒๕ คะแนน	มีมาตรการลดและประเมินซ้ำหรือถ่ายโอนความเสี่ยง	สีแดง
ระดับความเสี่ยงสูง (High Risk : H)	๙ - ๑๔ คะแนน	มีมาตรการลดความเสี่ยง	สีส้ม
ระดับความเสี่ยงปานกลาง (Moderate Risk : M)	๔ - ๘ คะแนน	ยอมรับความเสี่ยงแต่มีมาตรการควบคุมความเสี่ยง	สีเหลือง
ระดับความเสี่ยงต่ำ (Low Risk : L)	๑ - ๓ คะแนน	ยอมรับความเสี่ยง	สีเขียว

ตารางระดับของความเสี่ยง (Degree of Risk)

สถานะสีแดง : ความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ไม่สามารถยอมรับได้ ต้องมีแผน/มาตรการเพื่อลดความเสี่ยงทันที

สถานะสีส้ม : อยู่ในระดับที่ไม่สามารถยอมรับได้ ต้องมีแผน/การลดความเสี่ยง

สถานะสีเหลือง : ความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ แต่ต้องมีการทบทวนความเพียงพอของมาตรการควบคุมที่มีอยู่

สถานะสีเขียว : ความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ โดยไม่ต้องมีการจัดทำแผนเพื่อลดความเสี่ยง

ข้อมูลการประเมินความเสี่ยงการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ เทศบาลตำบลธาตุพนม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต/เหตุการณ์ความเสี่ยง	Risk Score		
	Likelihood	Impact	Risk Score
(๑) ด้านการอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาต ของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘			
๑.หัวหน้าหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ อาจมีการเรียกรับสินบน เช่น เงินแปะเจี๊ยะเงินใต้โต๊ะ ส่วย ค่าดำเนินการ ๒. หัวหน้าหน่วยงานเจ้าหน้าที่ ที่มีญาติหรือคนสนิทมายื่น ใบอนุญาตก่อสร้าง อาจก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติได้	1	5	5
(๒) ด้านการใช้อำนาจตามกฎหมาย/การให้บริการตามภารกิจ (การจัดเก็บรายได้)			
๑. ข้อมูลผู้เสียภาษีที่มีอยู่ไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถติดตามการค้างชำระภาษีได้ ๒. ไม่มีการชำระภาษีอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน ๓. อาจจะมีการรับสินบนค่าดำเนินการในการอำนวยความสะดวก ๔. การบันทึกยอดรับส่งในแต่ละวันยอดอาจไม่ตรงกัน	1	5	5
(๓) ด้านการใช้จ่ายงบประมาณ (การจัดซื้อจัดจ้าง)			
๑. เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินโครงการเลือกจัดซื้อจัดจ้างกับร้านที่ตนเองสนิท หรือเป็นญาติหรือร้านที่ตนเองคุ้นเคย ๒. เจ้าหน้าที่เลือกจัดซื้อจัดจ้างกับผู้รับจ้างหรือผู้ประกอบการที่เจ้าหน้าที่รู้จัก หรือสนิทสนมเป็นการส่วนตัว ๓. เจ้าหน้าที่อาจมีการเรียกรับสินบน เช่น เงินใต้โต๊ะ ส่วย ค่าดำเนินการ ค่าอำนวยความสะดวก	3	4	12

การประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๙

กระบวนการ/โครงการ	ประเด็นความเสี่ยง	โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ/ ความ รุนแรง (Impact)	ระดับความ รุนแรง	การควบคุม	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
(๑) ด้านการอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาต ของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘						
๑.ด้านการอนุมัติ อนุญาตตาม พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาต ของทางราชการ พ.ศ. 2558 (การขออนุญาตก่อสร้าง)	๑.หัวหน้าหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ อาจมีการเรียกรับสินบน เช่นเงิน แป๊ะเจี๊ยะเงินใต้โต๊ะ ส่วย ค่า ดำเนินการ ๒. หัวหน้าหน่วยงานเจ้าหน้าที่ ที่ มีญาติหรือคนสนิทมายื่น ใบอนุญาตก่อสร้าง อาจก่อให้เกิด การเลือกปฏิบัติได้	1	5	ปานกลาง	๑. ออกมาตรการในการรับ สินบนและบงกชโทษที่ ชัดเจน ถ้าฝ่าฝืนและไม่ ปฏิบัติตามระเบียบ ๒.ผู้บริหารมีกำกับดูแล และตรวจสอบการทำงานของ เจ้าหน้าที่ ๓. การเสริมสร้างจิต สำนึกในการแยกแยะ ประโยชน์ส่วนตนและ ประโยชน์ส่วนรวมให้แก่ เจ้าหน้าที่	กองช่าง

กระบวนการ/โครงการ	ประเด็นความเสี่ยง	โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ/ ความ รุนแรง (Impact)	ระดับความ รุนแรง	การควบคุม	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
(๒) ด้านการใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่						
การใช้อำนาจตามกฎหมาย/การ ให้บริการตามภารกิจ (การ จัดเก็บรายได้)	๑. ข้อมูลผู้เสียภาษีที่มีอยู่ไม่เป็น ปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถติดตาม การค้างชำระภาษีได้ ๒. ไม่มีการชำระภาษีอย่างเป็น ระบบที่ชัดเจน ๓. อาจจะมีการรับสินบนค่า ดำเนินการในการอำนวยความสะดวก ๔. การบันทึกยอดรับส่งในแต่ละ วันยอดอาจไม่ตรงกัน	1	5	ปานกลาง	๑. มีการขอเอกสาร หลักฐานที่เป็นปัจจุบันจาก ผู้เสียภาษี และส่งหนังสือ ติดตามทวงถามการชำระภาษี เป็นลายลักษณ์อักษร ๒. มีการประชาสัมพันธ์ กำหนดการชำระภาษีให้ ประชาชนทราบอย่าง ต่อเนื่อง ๓. ถือปฏิบัติตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การรับเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงินและการ ตรวจเงินขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นอย่าง เคร่งครัด	กองคลัง

กระบวนการ/โครงการ	ประเด็นความเสี่ยง	โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ/ ความ รุนแรง (Impact)	ระดับความ รุนแรง	การควบคุม	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
(๓) ด้านการใช้จ่ายงบประมาณ						
การจัดซื้อจัดจ้าง	กระบวนการประเมิน ความเสี่ยง การทุจริต โครงการจัดซื้อจัดจ้าง อาจยังต้องพัฒนาให้เป็นไปตาม มาตรฐานและ กรอบแนวทางที่ดี ยิ่งขึ้น ๑. เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินโครงการ เลือกจัดซื้อจัดจ้างกับร้านที่ ตนเองสนิท หรือเป็นญาติหรือ ร้านที่ตนเองคุ้นเคยได้ง่าย ๒. เจ้าหน้าที่เลือกจัดซื้อจัดจ้าง กับผู้รับจ้างหรือผู้ประกอบการที่ เจ้าหน้าที่รู้จัก หรือสนิทสนมเป็น การส่วนตัว ๓. เจ้าหน้าที่อาจมีการเรียกรับ สินบน เช่น เงินใต้โต๊ะ ส่วย ค่า ดำเนินการ ค่าอำนวยความสะดวก	3	4	สูง	๑. ตรวจสอบคู่สัญญาใน การจัดซื้อจัดจ้าง ๒. ปรับเปลี่ยนร้านค้าใน การจัดซื้อวัสดุ ๓. เข้มงวดในการตรวจรับ วัสดุ หรือการจ้าง ๔. ผู้บริหารหมั่นกำกับดูแล และตรวจสอบการ ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้ เป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย เพื่อป้องกันการ เอื้อประโยชน์ให้แก่ ผู้ประกอบการรายใดราย หนึ่ง อันจะส่งผลให้เกิด ความไม่เป็นธรรมแก่ ผู้ประกอบการรายอื่น	กองคลัง